

V tomto čísle Slovenskej literatúry uverejňujeme ďalšie ukážky hesiel z grantového projektu **Slovník diel slovenskej literatúry 20. storočia**, ktoré reprezentujú v chronologickom zoradení obdobie rokov 1970–1985. Autori publikovaných hesiel sú: Vladimír Barborík, Stanislava Chrobáková, Eva Jenčíková, Dana Kršáková, Jana Kuzmíková, Fedor Matejov, Pavol Minár, Zora Prušková.

R.

PSIE DNI – zbierka poviedok od Dušana Mitanu (1946). Prvá edične realizovaná Mitanova kniha, vydaná v roku 1970.

Narácia knihy Dušana Mitanu *Psie dni* je konštruovaná na sérii „prienikov“ do vnútra prediktability rutinných naratívnych situácií, resp. do každodennosti spôsobu existencie, ako to artikuluje aj motto knihy (*Hrnčiar miesi hlinu do tvaru nádoby. / Prázdno vo vnútri tvorí nádobu. / Do múrov sa prerážajú okná a dvere. / Prázdno vo vnútri tvorí obydlie. Lao Tse*). *Psie dni* sú naratívnu sériou problematizovania zdanlivo neproblematizovateľného, znepríehľadňovania zdanlivo priehľadného a dôslednou premenou každodennej neudalosti v *udalosť* (tajomno, brutalita). Technikou tejto série je vkladanie diskontinuitných sekvencií: náracia má vo väčšine textov relatívne homogenizovanú štruktúru – rámcovanie každodennou naratívnu situáciou, a diskontinuitná („vnútorná“) sekvencia. Výsledkom je prekvapujúce, otriasajúce odhalenie, ktoré sa skrýva „vo vnútri“ toho, čo kompaktné rámcovanie pokrýva každodennou banalitou a neudalostnou prediktabilitou narácie; inak napísané: výsledkom je šokujúca skúsenosť s potenciálnou prítomnosťou tajomna, nebezpečenstva a brutality v ktorejkoľvek rutinnej každodennej situácii. V *Psích dňoch* sa tak znesamozrejmuje samozrejmé, každodenné sa stáva nekaždodenným a nevinné má potenciú stať sa brutálnym.

Text *Psie dni* je kooptáciou ustálených frazém o *pomoci človeka človeku* do literárneho rozprávania. Príznamy samozrejmosti a pozitívnej kvalifikácie *pomoci človeka človeku* sa problematizujú, zneisťujú a deštruujú snahou o *dôsledné domyslenie* potencialít týchto frazém: ak je samozrejmé pomôcť človeku v ohrození, potom je v texte *Psie dni* rovnako samozrejmé pomôcť mu pri samovražde. Problematizovaním jazykovej schémy o *pomoci človeka človeku* sa problematizuje aj jazyk samotný, čím sa rozširuje dimenzia metodologického poľa Mitanových naratívnych výskumov: ak naratívna séria prozaických textov *Letné hry*, *Monotónnosť*, *Dohady*, *Horúce popoludnie*, *Vianočná cesta*, *V električke* a *O krk* vpúšťa pokusné sondy do vnútra ľudskej každodennosti a za jej rutinnosťou odhaľuje neprediktabilitu a prekvapivosť neočakávaných potencialít, titulný text knihy Dušana Mitanu opúšťa metodologické pole tematizácie diferencujúcich aspektov spôsobu ľudskej každodennej existencie a vstupuje do priestoru problematizácie jazyka.

Problematicovaním zdanlivo neproblematického, odkrývaním diskontinuitných potencialít rutinných úkonov ľudskej každodennosti a analyzovaním neočakávaných potencialít jazyka sa odokrýva znepokojivá možnosť erupcie nevypočítateľnosti, neočakávanosti a brutality. Možnosť neurčiteľnej a nepredpovedateľnej deštrukcie kompaktnej sukcesie každodennej samozrejmosti vpádom diskontinuitnej brutality je konštitutívnym príznakom diskurzu knihy Dušana Mitana *Psie dni*. Nezrušiteľná diferencia sukcesie a diskontinuity je zdrojom napätia a plodí neprediktabilné a neurčiteľné akcie, čoho si je vedomá aj postava textu *Posledný termín*, ktorá dospieva ku konštatovaniu principiálne dôležitému pre diskurz Mitanovej knihy *Psie dni*: „vnútorný nepokoj, zdanlivo vonkajškovo nedeterminovaný, je naším najprirodzenejším stavom“.

V *Psích dňoch* sa však neproblematizuje len spôsob ľudskej existencie, ale aj písanie. Otvorene sa tu demonštruje kompetencia a právomoc literárneho písania kedykoľvek opustiť priestor žánrovo ustáleného, konvenčne stabilizovaného, a preukazuje sa legitímnosť vkročenía do priestoru diskontinuitného a neprediktabilného. Súčasne sa v *Psích dňoch* demonštruje aj kompetencia písania využiť aj zdanlivo naratívne banálne situácie, ako možné zdroje prekvapivého napätia rozprávania. Písanie *Psích dní* sa tak stáva kladením otázky *ako písať*? a problematizovaním, znesamozrejmovaním a znepriehľadňovaním jazyka, resp. demonštrovaním jeho šokujúcich „vnútorných“ potencií, ktoré fungujú aj v každodenných, rutinných banálnych výpovediach.

GYDANIA:

Psie dni. Bratislava 1970.

LITERATÚRA:

ZAJAC, P.: Pokus o čítanie prózy. Slovenské pohľady, 86, 1970, č. 12, s. 135–138; ŠÚTOVEC, M.: Dilema: tvorba či artefakt. Romboid, 6, 1971, č. 1, s. 57–59; ZAJAC, P.: Poviedky Dušana Mitana. In: MITANA, D.: Na prahu. Bratislava 1987, s. 271–276; SHILBOJAKIS, D.: On Intertextual Connections of Writings by Krismithanus Dushanius and Dusan Mitana. Lithuanian Semiotics Journal, 4, 1994, s. 284–312; KRNOVÁ, K.: Mnohotvárnosť formy. Slovenská literatúra, 42, 1995, č. 5, s. 342–350; MINÁR, P.: Kutyavilág. Kalligram, 1996, č. 6, s. 95–99.

pm

CHLAPEC MAUJE DÚHU – zbierka básní od Milana Rúfusa (1928), vydaná v roku 1974.

Tvoría ju autorove prvotiny z obdobia od druhej polovice 40. rokov po rok 1952; na ich vydanie M. Rúfus v situácii začiatku 50. rokov bol nútený rezignovať – dlho mali privátnu podobu „starého zápisníka vo svetlohnedej plátennej väzbe“ (svedectvo básnikovi blízkeho kritika S. Šmatláka). Debutom M. Rúfusa bola jeho vlastne druhá zbierka *Až dozrieme* (1956). Z prvotín vyšiel prísny výber s názvom *Chlapec* ako bibliofília Hviezdoslavovho Kubína v roku 1966. Keď v blízkosti zbierky *Zvony* (1968) M. Rúfus